

REDACTAREA UNUI REFERAT GENERAL*

Editing a general paper

Referatul general (*Review, Survey, Übersicht, Revue générale*) este o lucrare de sinteză a datelor provenite din subiectele cele mai recente dintr-un anumit domeniu. Acest tip de lucrare științifică nu este o lucrare ușor de elaborat, necesitând o informare largă, experiență, competență și un efort important de sinteză. Nu orice medic acceptă cu plăcere să facă un referat general și nu oricine poate să redacteze bine o lucrare de acest gen. De aceea, revistele medicale preferă să recurgă la o „comandă fermă“, solicitând aceste prețioase articole unor specialiști recunoscuți. Este evident că în această situație astfel de articole ar trebui bine retribuite, întrucât sunt menite să servească unei mase largi de cititori și nu interesului autorului. În acest sens apare justificată acordarea, în unele țări, a unui premiu anual pentru cel mai bun referat general.

Referatul general nu este o lucrare originală *stricto sensu*, fructul unei cercetări originale. Poate de aceea unii autori nu agreează astfel de articole, care nu le cresc patrimoniul de lucrări originale. Referatul general are o structură diferită de articole, acestea raportând cercetări originale. Referatul general are și o altă organizare, care cuprinde în general o introducere, urmată de relatarea datelor colectate, analizate critic și grupate în subcapitole, patronate de titluri adecvate și încheiate prin concluzii și perspective.

Cum se scrie un referat general. În prealabil, este necesară o documentare bogată și recentă, o matură reflexiune și schițarea unui plan de redactare. Se va evita căderea în banalitate. Un referat general nu poate consta dintr-o redactare mecanică, enumerativă, a rezultatelor diferitelor articole, unele convergente, altele contradictorii. O astfel de lucrare poate fi făcută în mod conștiincios de un bibliotecar sau documentarist, punând cap la cap rezultatele unor articole dintr-o temă dată. Un referat general nu poate conduce decât la o lucrare amorfă. Menirea autorului este de a face o ordine

logică în grămada de date colectate, grupându-le în subcapitole, după criterii de afinitate, respectând și ordinea cronologică a apariției articolelor. Organizarea materialului constituie deci o condiție importantă. O altă condiție este evaluarea critică a datelor, pentru orientarea cititorilor. Evident, prezentarea obiectivă a datelor trebuie întotdeauna respectată, comentariile critice urmând după relatarea lor.

Pentru un referat general se admite un volum mai mare de pagini: 15-20 de pagini (pentru o revistă obișnuită) și chiar 30-50 de pagini (pentru unele reviste de tip „Arhive“ sau „Anale“).

Planul lucrării. Așa cum am spus, referatul general nu poate consta dintr-o grămadă de date puse alături. Condiția esențială și apriorică este planul lucrării, pe care se va baza structura articolului. Stăruim asupra necesității unei *introduceri explicative*, în care autorul va motiva importanța și necesitatea lucrării, schițând totodată principalele aspecte ale temei. Cu cât introducerea în temă va fi mai convingătoare și mai atractivă, cu atât autorul poate spera că cititorii se vor decide să citească întregul articol.

O a doua condiție importantă constă în *aranjamentul interior al articolului*; împărțirea în secțiuni, fiecare cu un titlu concis, corespunzând unui anumit conținut, unei idei, ceea ce mărește considerabil claritatea articolului, ușurința lecturii și reținerea ideilor principale. Planul în detaliu, pe puncte, poate fi prezentat la începutul articolului (ca un cuprins, o tablă de materii).

O bună diviziune a articolului și o tehnoredactare corectă simplifică foarte mult consultarea și lectura articolului. Pentru exemple este suficient să se parcurgă colecția pe câteva luni a unor reviste medicale („Viața medicală“, „Microbiologia“), unde pot fi găsite referate generale valoroase și totodată atractive prin plan, subîmpărțiri, titluri și concluzii. În contrast cu acestea, sunt alte referate generale,

*Marin Gh. Voiculescu – Scrisul medical ca tehnică și artă, cap. 32, p. 109-111, Editura Academiei RS România, București, 1987.

valoroase prin conținut, dar redactate monotone, ca un ocean de cuvinte, de la început până la sfârșit, și în care cititorul riscă să se înece, fără a găsi un liman de scăpare; un plan, câteva titluri, unele sublinieri și concluzii clare. Datele prezentate trebuie nu numai ordonate și grupate, dar analizate și evaluate critic, pentru ca cititorul să rămână cu o orientare, cel puțin temporară, într-o problemă controversată. Fără această analiză critică, referatul tinde să devină o arhivă de date, un sac de articole și detalii.

Concluziile sunt obligatorii în final, mai ales într-o problemă controversată, complicată ori foarte tehnică.

Este de dorit să se schițeze în final și perspectivele care se întrevăd în tema abordată.

Claritatea expunerii este încă o condiție importantă a unui referat general. „Ceea ce este perfect înțeles se enunță cu claritate.“, spunea cu multă dreptate Boileau. Există însă autori care, din dorința de a-și epata cititorii și a-i intimida prin poza lor, recurg la un stil complicat și la un jargon super-tehnic. În definitiv, vorba lui Maurice Roch: „De ce să exprimăm lucrurile în mod simplu, când este atât de ușor să le complicăm?“.

Sanctiune vine însă, în mod obligatoriu, de la cititor.

Titlul. Trebuie ales în așa fel încât să atragă atenția cititorului. Se vor evita titluri prea lungi, prea descriptive (deși uneori nu pot fi ocolite). De obicei se recurge la un titlu în două părți: prima parte fiind rezervată bolii sau condițiilor morbide care se descriu, iar partea a doua cuvintelor „Prezentare de caz“ (sau „Prezentare a cinci cazuri“).

Introducerea. Trebuie să fie scurtă, constând din unul-două paragrafe, în care să arate motivele prezentării cazului, precum și unele raporturi cu cazuri prezentate anterior. Nu este de dorit să se

facă o prea lungă incursiune în literatura cazului, sub forma unei prezentări exhaustive, greu de parcurs. Introduceri mai lungi sunt permise numai pentru o boală nouă, puțin cunoscută sau rar întâlnită (**1969; Voiculescu, 1970).

Prezentarea cazului. Va începe prin a preciza vârsta, sexul, starea civilă și profesiunea bolnavului, precum și localitatea de unde provine. Nu se vor menționa numele și nici alte date care ar permite identificarea acestuia. Se vor reda apoi, în ordinea obișnuită: anamneza, examenul fizic, analizele de laborator, tratamentul și rezultatele. Un bun clișeu fotografic evită o descriere obositoare (**1969) (cu condiția păstrării secretului asupra identității bolnavului).

Prezentarea se va face întotdeauna la timpul trecut.

Discuția cazului. După expunerea cazului urmează o nouă secțiune a articolului: discuția cazului. Aici se vor comenta aspecte interesante ale acestuia, aspect care justifică importanța publicării. Această analiză trebuie făcută cu obiectivitate și trebuie să se sprijine pe discutarea cazurilor similare citate în literatură.

Rezumat. Prezentarea se încheie cu un *rezumat*, „cartea de vizită“ cel mai des consultată a articolului, motiv pentru care trebuie redactată cu grijă, pe baza unui număr suficient de detalii, pentru ca cititorul să se poată informa.

Referințele bibliografice. Trebuie selectate și redactate într-un număr strict necesar pentru documentarea articolului, fără a se ajunge la o bibliografie exhaustivă (mai ales în prezentarea unui singur caz).

După redactarea articolului, autorul trebuie să aprecieze cărui gen de revistă trebuie adresat: unei reviste de pură specialitate sau uneia de interes general (în funcție de importanța și valoarea instructivă a cazului).

BIBLIOGRAFIE

1. Day AR – How to write a review paper, in *How to write a scientific paper*, ISI Press, Philadelphia, 1983.
2. Voiculescu M – Structura și stilul articolului științific, *Viața Med.*, 1970, XVII, 139.